

Hands, D. W. *Introductory Mathematical Economics*: Oxford University Press, 2004.

Korzachenko, O. V. "Optimizatsiia biznes-protseсів ukrain-skykh pidpriemstv: problemy ta perspektyvy" [Optimization of business processes of Ukrainian enterprises: problems and prospects]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*, no. 3 (2013): 64-69.

Kristensen, K. M. *Dilemma innovatora: Kak iz-za novykh tekhnologiy pogibayut silnyye kompanii* [The innovator's dilemma: How new technologies are killed strong company]. Moscow: Alpina Publisher, 2016.

Koksalan, M., and Lokman, B. "Approximating the nondominated frontiers of multi-objective combinatorial optimization problems". *Naval Research Logistics (NRL)*. Vol. 56, no. 2 (2009): 191-198.

Perez, S. "Structural Change and Assimilation of New Technologies in the Economic and Social Systems". *Futures*. Vol. 15, no. 5 (1983): 357-375.

Patten, V. S. "An Introduction to the Cybernetics of the Ecosystem: The Trophic-Dynamic Aspect". *Ecology*. Vol. 40, no. 2 (1959): 221-231.

Stiglitz, J. "Intellectual Property Rights, the Pool of Knowledge and Innovation". <http://www.nber.org/papers/w20014>

Yerokhin, S. "Tekhnolohichni układy, dynamika tsyvilizatsiinykh struktur ta ekonomichni perspektyvy Ukrainy" [Technological structures, the dynamics of civilizational structures and economic prospects of Ukraine]. *Ekonomichnyi chasopys-XXI*. <http://soskin.info/ea/2006/1-2/20060102.html>

УДК 338.24:332.14

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНУ: ПОШУК НОВИХ ОРІЄНТИРІВ ТА МЕХАНІЗМІВ РЕАЛІЗАЦІЇ В КОНТЕКСТІ ЕВОЛЮЦІЇ БЕЗПЕКОЗНАВЧИХ ПАРАДИГМ

© 2016 ПІЛЬКО А. Д., ГАРДА Т. П.

УДК 338.24:332.14

Пілько А. Д., Гарда Т. П. Соціально-економічний розвиток регіону: пошук нових орієнтирів та механізмів реалізації в контексті еволюції безпекознавчих парадигм

Метою статті є висвітлення результатів вивчення існуючих напрацювань щодо постановки завдання з управління соціально-економічним розвитком регіону, а також розробки власних рекомендацій до формування орієнтирів регіонального соціально-економічного розвитку та регіональної соціальної та економічної політики. Ідентифіковано основні недоліки існуючої практики вирішення даних завдань. Конкретизовано основні чинники, котрі слід враховувати в процесі розробки програм регіонального розвитку з урахуванням еволюції безпекознавчих парадигм. З урахуванням існуючих недоліків концепцій економічної, соціальної, екологічної безпеки та сталого розвитку запропоновано підхід до визначення пріоритетів регіонального розвитку в рамках парадигми безпеки розвитку. Серед першочергових завдань імплементації цільових програм регіонального розвитку, розроблених з урахуванням нової безпекознавчої парадигми, виокремлено завдання з формування відповідного інституційного середовища.

Ключові слова: соціально-економічний розвиток, регіон, сталий розвиток, безпека розвитку, інституційне середовище.

Бібл.: 8.

Пілько Андрій Дмитрович – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економічної кібернетики, Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаніка (вул. Шевченка, 57, Івано-Франківськ, 76018, Україна)

E-mail: andriypilko@i.ua

Гарда Тетяна Петрівна – головний спеціаліст відділу промисловості, розвитку підприємництва, управління економічного та інтеграційного розвитку, Виконавчий комітет Івано-Франківської міської ради (вул. Грушевського, 21, Івано-Франківськ, 76004, Україна)

E-mail: tetyana.garda@gmail.com

УДК 338.24:332.14

Pilko A. D., Garda T. P. Socio-economic development of region: search for new orientations and mechanisms of realization in the context of evolution of security paradigms

Целью статьи является освещение результатов изучения существующих разработок относительно постановки задачи управления социально-экономическим развитием региона, а также разработки собственных рекомендаций к формированию ориентиров регионального социально-экономического развития региона и региональной социально-экономической политики. Идентифицированы главные недостатки существующей практики решения данных задач. Конкретизированы главные факторы, которые надо учитывать в процессе разработки программ регионального развития с учетом эволюции парадигм безопасности. Принимая во внимание существующие недостатки концепций экономической, социальной, экологической безопасности и устойчивого развития, предложен подход к определению приоритетов регионального развития в рамках парадигмы безопасности развития.

Ключевые слова: социально-экономическое развитие, регион, устойчивое развитие, безопасность развития, институциональная среда.

Библ.: 8.

Пилько Андрей Дмитриевич – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры экономической кибернетики, Прикарпатский национальный университет им. В. Стефаніка (ул. Шевченко, 57, Івано-Франковськ, 76018, Україна)

E-mail: andriypilko@i.ua

Гарда Татьяна Петровна – главный специалист отдела промышленности, развития предпринимательства, управления экономического и интеграционного развития, Исполнительный комитет Івано-Франковского горсовета (ул. Грушевського, 21, Івано-Франковськ, 76004, Україна)

E-mail: tetyana.garda@gmail.com

UDC 338.24:332.14

Pilko A. D., Garda T. P. Socio-Economic Development of Region: Search for New Orientations and Implementation Mechanisms in the Context of Evolution of Security Paradigms

The article is aimed at highlighting results of examination of the existing groundwork concerning the task of socio-economic development of region, as well as developing own recommendations to formulation of orientations for the regional socio-economic development of region and regional socio-economic policy. The article identifies the main shortcomings of the existing practice in addressing these tasks. The main factors that must be considered in the process of developing regional development programs have been concretized, taking account of evolution of security paradigms. Taking into consideration the existing shortcomings of concepts of the economic, social, environmental security and sustainable development, an approach to defining the priorities of regional development within the framework of security paradigm of development has been proposed.

Keywords: socio-economic development, region, sustainable development, security of development, institutional environment.

Bibl.: 8.

Pilko Andriy D. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economic Cybernetics, Precarpathian National University named after V. Stefanyk (57 Shevchenko Str., Ivano-Frankivsk, 76018, Ukraine)

E-mail: andriypilko@i.ua

Garda Tetiana P. – Chief Specialist of the Department of Industry, Business Development, Management and Integration of Economic Development, The Executive Committee of the Ivano-Frankivsk City Council (21 Hrushevskoho Str., Ivano-Frankivsk, 76004, Ukraine)

E-mail: tetyana.garda@gmail.com

Швидкість розвитку процесів у соціальній та економічній сферах держави на фоні зростаючих витрат оборонного характеру та окупації частини суверенної території держави закономірно змінюють акценти у формуванні та механізмах реалізації державної регіональної економічної політики. На даному етапі розвитку регіональна економічна політика потребує нових підходів до розробки та переосмислення цільових орієнтирів. На порядку денному стоять задачі розробки заходів із законодавчого, нормативного та організаційного вдосконалення в напрямі реалізації принципів економічної самодостатності регіонів. Підвищення рівня соціального напруження, яке спостерігається практично в усіх регіонах країни протягом останніх декількох років, вимагає впровадження нових механізмів реалізації регіональної економічної політики, спрямованої на ефективне вирішення соціальних, економічних та екологічних проблем територіальних громад. Іншими словами, суть задачі, від вирішення якої, без перебільшення, буде залежати рівень забезпечення економічної, соціальної, екологічної, а отже, і національної безпеки, зводиться до формування механізму ефективного управління ресурсним потенціалом територіальних систем регіону в контексті реалізації стратегії сталого розвитку регіонів та цілої держави, а також безпеки такого розвитку.

Вивченню питань соціально-економічного розвитку регіону, зокрема, пов'язаних з розробкою моделей оцінки його рівня, присвячено наукові праці таких вчених, як: З. С. Варналій, В. М. Геєць, Л. С. Гур'янова, Б. М. Данилишин, М. І. Долішній, Ю. В. Донченко, С. М. Злупко, М. О. Кизим, Т. С. Клебанова, В. С. Кравців, О. М. Нижник, О. І. Омельченко, В. С. Пономаренко, Н. С. Різник, В. П. Семиноженко та ін.

Проте ціла низка питань, пов'язаних, зокрема, з методичним забезпеченням процесу оцінювання рівня та стану соціально-економічного розвитку, формування регіональної соціальної та економічної політики в контексті еволюції безпекознавчих парадигм і нових пріоритетів регіонального розвитку, розробки ефективних механізмів визначення практичної реалізації задекларованих принципів розвитку не знайшли належного відображення в наукових дослідженнях.

З урахуванням цих міркувань обраний напрям досліджень, метою яких є вивчення передового вітчизняного та світового досвіду формування пріоритетів внутрішньодержавної регіональної політики, а також розробка власних рекомендацій щодо визначення пріоритетів регіонального соціально-економічного розвитку в контексті еволюції безпекознавчих парадигм, слід визнати актуальним і перспективним на даному етапі розвитку українського суспільства, а їх результати – такими, що заслуговують на увагу і подальше використання в практичній та науково-дослідній роботі.

Метою даної публікації є висвітлення окремих результатів досліджень, які спрямовані на вивчення існуючих підходів до управління соціально-економічним розвитком регіону з окресленням пріоритетів регіональної політики та урахуванням концепцій безпеки і розвитку.

Для досягнення поставленої мети було вирішено такі завдання:

- ✦ розглянуто сутність, структуру та еволюцію понять «безпека», «розвиток», «сталий розвиток»;
- ✦ проаналізовано існуючі підходи до формування пріоритетів соціально-економічного розвитку регіону;
- ✦ окреслено перспективні напрями формування пріоритетів регіонального розвитку в контексті еволюції безпекознавчих парадигм.

Необхідність формування нових цільових орієнтирів регіональної політики та шляхів їх досягнення зумовлюється не тільки незадовільним станом економічних передумов розвитку, а й зростаючим рівнем соціального напруження в практично усіх без винятку регіонах України, який визначається як економічними, так і соціально-гуманітарними чинниками.

Зростаюча увага до регіональних аспектів економічного та соціального розвитку в країнах Заходу спричинила появу нових взаємопов'язаних напрямів у державній економічній та соціальній політиці – регіональної політики та регіонального планування або програмування. Наслідком цього стало розширення спектра наукових досліджень на початку ХХ століття. До числа перших дослідників у рамках класичного підходу в розвитку регіональних досліджень відносять Тюнена, Ведера, Леша, Кристаллера та інших, перш за все, представників західної економічної науки. У рамках класичного (довоєнного періоду) було сформовано три основні напрями регіональної економічної науки [1, с. 40]: локаційний, власне регіональний і комплексний. Дослідники кожного з цих напрямів у відповідності до актуальних завдань свого часу намагалися досягти поставлених цілей формування та реалізації регіональної економічної та соціальної політики.

У працях перших дослідників регіональної економіки регіон розглядався здебільшого як система, яка об'єднувала природні ресурси, населення, виробництво і споживання товарів і послуг. Особливістю перших досліджень, присвячених регіональній економіці, є те, що регіон в їхніх працях не розглядався як носій особливих економічних інтересів. У працях сучасних дослідників регіон розглядається як багатофункціональна система. Як зазначається в [2, с. 83], на даний час найбільшого поширення отримали чотири парадигми регіону: регіон-квзідержавна, регіон-квзікорпорація, регіон-ринок та регіон-соціум. З урахуванням процесів еволюції безпекознавчих парадигм, висвітлених у працях [3; 4], найбільший інтерес, на нашу думку, з точки зору формування регіональної політики та вибору механізмів її реалізації в контексті забезпечення економічної, соціальної та екологічної безпеки розвитку, становить система поглядів на регіон як соціум.

Підхід до регіону як до соціуму, тобто спільноти, яка проживає на окресленій території, не применшуючи ролі економічної системи, серед пріоритетів висуває відтворення соціальної системи (населення і трудових ресурсів, системи освіти, охорони здоров'я, культури,

середовища тощо) [2, с. 84]. Іншими словами, якраз підхід до регіону як до соціуму дозволяє сформулювати довгострокові цілі регіонального розвитку, ідентифікувати носія інтересів регіону. На нашу думку, основними носіями інтересів регіону як соціо-еколого-економічної системи виступають:

- ✦ населення регіону;
- ✦ суб'єкти господарської діяльності, як ті, що зареєстровані на території регіону, так і ті, що здійснюють свою фінансово-господарську діяльність в його рамках незалежно від місця реєстрації;
- ✦ інші суб'єкти правовідносин, які реалізують свої функції, цілі та завдання на території регіону.

Постановка і досягнення цілей розвитку регіонів України та їх територіальних систем тісно співвідносяться із урахуванням і забезпеченням захисту інтересів таких систем. Тому в ході розгляду питань формування пріоритетів регіонального розвитку доцільно окремо виділяти територіальні (регіональні) інтереси. Беручи до уваги результати досліджень [5, с. 17], а також спираючись на результати власних напрацювань, можна виокремити такі регіональні інтереси:

- ✦ спроможність самостійно визначати і обирати шляхи досягнення цілей регіонального розвитку;
- ✦ відповідність рівня і способу життя населення, його окремих прошарків і груп загальнодержавним і світовим стандартам;
- ✦ наявність регіональних бюджетно-фінансових та інших економічних засобів регулювання економіки;
- ✦ існування можливостей і мотивації ефективного використання наявних ресурсів;
- ✦ функціонування інфраструктурно забезпечених внутрі- і міжрегіональних зв'язків;
- ✦ стабільність суспільно-політичної, національно-етнічної ситуації тощо.

Цілоком закономірним є те, що безпека розглядається як одна з найважливіших категорій діалектики, у рамках якої виокремлюються і взаємообумовлюються функції існування та розвитку, а також функція самозбереження та безпеки [6, с. 14]. У цій самій праці, як і в інших дослідженнях, присвячених вивченню питань сталого розвитку, функції розвитку та безпеки, розглядаються як найважливіші функції життєдіяльності суспільства та його основних підсистем: соціальної, економічної, екологічної, політичної тощо. При цьому, під функцією розвитку автори [6, с. 14] розуміють «дії, пов'язані з реалізацією інтересів і спрямовані на закономірну зміну конкретних матеріальних об'єктів, такі, що ведуть до виникнення їх якісно нових станів або принципово нових об'єктів як цілісних своєрідних систем». З іншого боку, функція безпеки це – «конкретні дії, які необхідно здійснити, щоб захистити функцію розвитку соціальної системи від загроз, як потенційних, так і реальних, як внутрішніх, так і зовнішніх» [6, с. 14]. Дискусійним і суперечливим у такому трактуванні є положення про «захист функції розвитку» і відповідними наслідками для системи. Цілоком закономірно,

що розвиток є первинною функцією суспільного буття, а безпека – вторинною. Завдання функції безпеки полягає в захисті процесів розвитку від різного виду загроз. Погоджуючись з цілоком логічним та закономірним висновком колективів авторів [7], можна виокремити дискусійні моменти існуючих концепцій як економічної, соціальної, екологічної безпеки, так і концепцій сталого розвитку, взятих за різні хронологічні періоди.

Зодного боку, функція розвитку системи, у тому числі й регіональної, є спрямованою на зміну такої системи, тобто поелементного складу, характеру внутрішньо- і міжсистемних зв'язків, а в окремих випадках – і до еволюції та формування нових системоутворюючих факторів. Іншими словами, під дією процесів розвитку система може еволюціонувати навіть до втрати первісних системних властивостей та характеристик. Своєю чергою, функція безпеки спрямована до певної міри на консервацію існуючої системи, оскільки процеси розвитку, які визначають траєкторію розвитку системи, а також адаптаційні властивості системи, спрямовані на врахування в своєму розвитку процесів і тенденцій середовища, можуть призвести до зміни системних властивостей, ослаблення системоутворюючих факторів та фактичної дифузії системи в середовищі. На перший погляд, за глибинним своїм змістом, вектори розвитку регіональної системи, спрямовані на реалізацію функції розвитку, та функції безпеки є протилежно спрямованими і такими, одночасне слідування яким призведе до того, що система фактично залишиться на початковому або відправному етапі свого розвитку.

Відповідно до цього, на нашу думку, необхідним є докорінне переосмислення філософії управління регіональним соціальним, економічним та екологічним розвитком з урахуванням еволюції безпекознавчих парадигм, наявного інституційного середовища, а також готовності правлячих та опозиційних еліт на національному та регіональному рівнях формувати адекватне декларативним цінностям на напрямах відповідне інституційне середовище. У даному випадку мова йде як про формальні, так і неформальні інститути суспільства, а також зрілість суспільства по відношенню до сприйняття нової системи норм і правил узгодження балансу інтересів і нових «правил гри» щодо залучення в оборот ресурсів.

На нашу думку, регіон буде характеризуватися прийнятним рівнем економічної, соціальної, екологічної безпеки, і, відповідно, рівнем безпеки розвитку у випадку, якщо:

- 1) органи місцевого самоврядування мають реальну змогу проводити власну економічну, соціальну та екологічну політику в рамках наявних ресурсів, затверджених національних пріоритетів і завдань;
- 2) регіональна соціо-еколого-економічна система характеризується достатнім потенціалом розвитку й адаптаційними можливостями для відтворення своїх системних характеристик;
- 3) ресурсні можливості та існуючі господарські зв'язки дають змогу регіону самостійно нейтралізувати загрози ендегенної та екзогенної природи основним носіям регіональних інтересів;

4) рівень життя населення регіону є не нижчим, ніж середній по країні.

Реалії висувають нові вимоги до постановки та науково-методичного вирішення завдання управління масштабними системами, у т. ч. і регіональними. Ідеї, закладені в концепціях економічної, соціальної, екологічної безпеки, потенційно не здатні дати відповіді на нові актуальні питання управління розвитком соціально-економічних систем різного рівня складності та ієрархії, у тому числі й територіальних.

Однією з концепцій, в рамках якої вчені роблять спробу сформулювати ієрархію цілей розвитку і проводити аналіз ефективності управління, є концепція сталого розвитку.

Як справедливо зазначається в праці [7, с. 7], концепція сталого розвитку має свою передісторію, тобто формується суспільством поступово.

Можна погодитися з думкою, висловленою дослідниками [7, с. 7], про те, що є всі підстави говорити про сталий розвиток як про «світоглядну ідеологію майбутнього, але не стільки в часовому вимірі, скільки в смислового, яка передбачає наближення до відповідної соціально-економічної парадигми господарювання».

Концептуальну модель сталого розвитку науковці Інституту економіки природокористування та сталого розвитку [6; 7] рекомендують розглядати як рівноважну систему з дискретно-цілісними властивостями, що функціонує в коливальному режимі. Втім, враховуючи дискусійний та неоднозначний характер такого формулювання, вони водночас зазначають, що суперечливість цього положення знімається, якщо зважити на те, що типів стійкого стану існує принаймні три, відповідно до основних структурних елементів соціо-еколого-економічної системи. Перший тип орієнтований на підтримання стійкості соціальної підсистеми. У цьому випадку екологічна та економічна підсистеми блокуються для підтримання умов пріоритетного розвитку соціальної підсистеми. За такої комбінації соціальна підсистема, будучи провідною, накладає певні обмеження на функціонування суміжних підсистем. Другий тип орієнтований на забезпечення стійкості екологічної складової та характеризується тим, що для підтримання умов пріоритетного розвитку екологічної підсистеми поєднується з економічною і соціальною підсистемами. Останні зазнають впливу обмежень з боку екологічної підсистеми. Третій тип взаємодії підсистем характеризує економічну стійкість. У цьому випадку поєднуються соціальна та екологічна підсистеми, тобто їхня орієнтація спрямована на підвищення пріоритетності розвитку економічної підсистеми, яка, своєю чергою, обмежує розвиток соціальної та екологічної підсистем. При цьому цілісність функціонування концептуальної моделі сталого розвитку досягається шляхом об'єднання територіальних і галузевих напрямів діяльності [7, с. 133].

Відносно новим і до певної міри універсальним є поняття «безпеки розвитку». Треба зауважити, що в існуючих на даний час розробках, як правило, увага акцентується на окремих структурних складових безпеки розвитку керованих і самоорганізованих систем, або ж

на сталому розвитку систем різного рівня складності та ієрархії.

Приймаючи до уваги існуючі на даний час концепції економічної, соціальної, екологічної безпеки, концепції сталого розвитку, а також безпеки розвитку, категорію «безпеки розвитку» пропонується розглядати виходячи з таких точок зору [3, с. 175]:

1) як поняття дещо іншого змісту, ніж поняття сталого розвитку, а саме, як таке, що вказує на межі, в рамках яких можуть варіювати значення як окремих інтегральних показників розвитку модельованих систем, так і параметри взаємокомпенсації впливу чинників безпеки, задля отримання динаміки збалансованого досягнення цілей розвитку територіальної системи;

2) як поняття, яке акцентує увагу на пріоритетності цілей соціального розвитку в широкому розумінні даного слова перед іншими локальними цілями розвитку суспільства – економічними, військовими, екологічними, цілями науково-технічного прогресу тощо [3, с. 175].

У численних літературних джерелах, зокрема в [3–6], наводяться пропозиції щодо механізмів виходу систем різного рівня складності та ієрархії на траєкторію сталого розвитку та безпеки такого розвитку. У праці [8] визначено стратегічні пріоритети сталого розвитку країни в економічній, соціальній та екологічній сферах.

Справедливим буде твердження про те, що відповідні пропозиції щодо сталого розвитку, як і рекомендації стосовно реалізації механізмів забезпечення економічної, соціальної, екологічної безпеки, повинні ґрунтуватися на відповідному інституційному забезпеченні. Іншими словами, для успішної практичної реалізації ідеальних з точки зору науки рекомендацій, необхідним є існування формальних і неформальних інститутів, котрі є визнаними суспільством. Тобто суспільство та його еліти повинні розділяти і поширювати відповідні цінності розвитку і його безпеки, а не обмежуватися виключно декларуванням відповідних пріоритетів.

Ні для кого не є таємницею, що ефективність використання потенціалу розвитку територіальних систем регіонів України, як і інших держав, котрі знаходяться на перехідній стадії розвитку, тобто трансформуються у відповідності до обраних пріоритетів розвитку, є досить низькою, незважаючи на високі значення показників фінансово-господарської діяльності компаній, котрі мають пріоритетний доступ і практично монопольне право на використання даного потенціалу. Іншими словами, наявні ресурсні можливості використовуються в напрямках, які не мають нічого спільного з цілями безпеки і розвитку ні населення, ні природо-ресурсного потенціалу відповідних територіальних систем регіону. Існуюча практика ведення господарства та залучення ресурсів у господарський оборот є такою, яка не сприяє їх капіталізації і відповідному нарощенню потенціалу розвитку суспільства. Як відомо, ресурс стає капіталом тільки за умови існування ефективного інституційного середовища.

ВИСНОВКИ

Проведений аналіз еволюції підходів до трактування поняття безпеки та його структури, а також постановки завдання управління розвитком у контексті існуючих безпекознавчих парадигм дозволив відслідкувати таку тенденцію: акценти в регіональних та міждисциплінарних дослідженнях поступово змінюються на користь застосування системного та синергетичного підходів до поняття безпеки. Дослідники-науковці, як і практики, все більше схиляються до думки, що на часі є актуалізація нової парадигми в регіоналістиці та практиці управління процесами в територіальних системах. У статті запропоновано власний підхід до трактування поняття «безпека розвитку», а також постановки завдання управління розвитком та регулювання процесів на рівні територіальних систем з метою досягнення цілей безпеки розвитку регіону. Серед практичних механізмів реалізації цільових регіональних програм пріоритетним є формування відповідного інституційного середовища. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Бутов В. И., Игнатов В. Г., Кетова И. П.** Основы региональной экономики: учебное пособие. Москва, Ростов-на-Дону: MarT, 2000. – 448 с.
2. **Гранберг А. Г.** Основы региональной экономики: учебник для вузов. Москва: ГУ ВШЭ, 2000. 495 с.
3. **Пілько А. Д.** Постановка задачі оцінки рівня безпеки розвитку територіальної системи. *Бізнес Інформ*. 2013. № 10. С. 173–179.
4. **Пілько А. Д.** Еволюція моделей та перспективні напрями розвитку безпекознавства // *Економічна безпека в умовах глобалізації світової економіки: кол. моногр. у 2 т.* Дніпропетровськ: ФОР Дроб'язко С. І., 2014. Т. 1. С. 166–177.
5. **Пономаренко В. С., Клебанова Т. С., Чернова Н. Л.** Экономическая безопасность региона: анализ, оценка, прогнозирование. Харьков: ИД «ИНЖЭК», 2004. 144 с.
6. **Інноваційно-інвестиційна і технологічна безпека трансформації регіональних економічних систем: монографія/ Хвесик М. А., Степаненко А. В., Обиход Г. О. та ін.; за наук. ред. М. А. Хвесика.** Київ: Наукова думка, 2013. 487 с.
7. **Хвесик М. А., Бистряков І. К., Левковська Л. В., Пилипів В. В.** Сталый розвиток: світоглядна ідеологія майбутнього: монографія/за ред. М. А. Хвесика. Київ: ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАНУ», 2012. 465 с.
8. **Мойсеєнко І. П.** Сталый економічний розвиток на основі стратегії економічної безпеки. *Економічний вісник Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди*. 2013. Вип. 21-1. С. 172–176. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/staliy-ekonomichniy-rozvitok-na-osnovi-strategiyi-ekonomichnoyi-bezpeki>

REFERENCES

- Butov, V. I., Ignatov, V. G., and Ketova, I. P. *Osnovy regionalnoy ekonomiki* [The foundations of the regional economy]. Moscow; Rostov-na-Donu: MarT, 2000.
- Granberg, A. G. *Osnovy regionalnoy ekonomiki* [The foundations of the regional economy]. Moscow: GU VShE, 2000.
- Khvesyk, M. A. et al. *Innovatsiino-investytsiina i tekhnolohichna bezpeka transformatsii rehionalnykh ekonomichnykh system* [Innovative investment and technological security of transformation of regional economic systems]. Kyiv: Naukova dumka, 2013.

Khvesyk, M. A. et al. *Stalyi rozvytok: svitohliadna ideolohiia maibutnyoho* [Sustainable development: ideological ideology of the future]. Kyiv: DU «Instytut ekonomiky pryrodokorystuvannya ta staloho rozvytku NANU», 2012.

Moiseienko, I. P. "Stalyi ekonomichnyi rozvytok na osnovi stratehii ekonomichnoi bezpeky" [Sustainable economic development based on the strategy of economic security]. *Ekonomichnyi visnyk Pereiaslav-Khmelnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Hryhoriiia Skovorody*. <http://cyberleninka.ru/article/n/staliy-ekonomichniy-rozvitok-na-osnovi-strategiyi-ekonomichnoyi-bezpeki>

Pilko, A. D. "Postanovka zadachi otsinky rivnia bezpeky rozvytku terytorialnoi systemy" [Statement of the problem assess the level of safety of development of the territorial system]. *Biznes Inform*, no. 10 (2013): 173-179.

Pilko, A. D. "Evolutsiia modelei ta perspektyvni napriamy rozvytku bezpekoznavstva" [The evolution of models and promising directions of development of the theory of security]. In *Ekonomichna bezpeka v umovakh hlobalizatsii svitovoi ekonomiky*. Vol. 1. 166-177. Dnipropetrovsk: FOP Drob'язko S. I., 2014.

Ponomarenko, V. S., Klebanova, T. S., and Chernova, N. L. *Ekonomicheskaya bezopasnost regiona: analiz, otsenka, prognozirovaniye* [Economic security of the region: analysis, evaluation, prediction]. Kharkiv: INZhEK, 2004.